

N:o 62.

Ank. till Riksd. Kansli d. 6 April 1868, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, angående upplåtelse till Stockholms stad af vissa delar utaf Kronans tomter N:is 2 och 3 å Riddarholmen.

(R. A.)

Uti Skrifvelse den 2 Januari 1866 till Rikets då församlade Ständer föreslog Kongl. Maj:t i anledning af Stadsfullmäktiges i Stockholm gjorda framställning och med afseende å den för hvarje år tilltagande ångbåtstrafiken å Mälaren samt derigenom uppkommande behof af Riddarholmshamnens utvidgning, att vissa delar af Kronans tomter N:o 2, f. d. Hebbeska egendomen, och N:o 3, Rikets Ständers hus, måtte till Stockholms stad öfverlätas för att med stadens söder derom belägna strandplats förenas att till hamnplats ordnas; men i svar härå den 28 påföljande Maj förklarade Rikets Ständer, att de, som nyligen hade beslutat sådan påbyggnad och förändring af Rikets Ständers hus och f. d. Hebbeska huset, att desamma kunde blifva användbara för inrymmande af Riksdagens båda Kamrar med dertill hörande Utskott och Kanslier m. m., ansågo sig för det dåvarande icke kunna medgifva någon upplåtelse till Stockholms stad af de till dessa båda egendomar hörande tomtområden, helst i allt fall, så länge arbetena på den del af sammanbindningsbanan, hvilken sträcker sig öfver Riddarholmen, icke hunnit fullbordas, upplåtelse till staden af der belägna, Staten tillhöriga tomtområden icke syntes af behovet påkallad, hvadan och då lämpligast vore, att Rikets Ständer icke frånträdde tomtdelar, som åtminstone för den närmaste framtiden vore behöfliga för Representationen, Rikets Ständer funno sig förhindrade att bifalla den gjorda framställningen.

Då emellertid de för afslag å nämnda framställning sålunda anförda skäl numera hufvudsakligen upphört att vara tillämpliga, sedan genom redan verkställd påbyggnad och förändring af f. d. Rikets Ständers och Hebbeska husen Representationens behof af utrymme inom nämnda tomter syntes vara tillfredsställda och jernvägsarbetena å Riddarholmen så fortskridit, att deras afslutande kunde anses vara att motse vid den tid, som för hamnens ordnande erfordrades, hafva Stadsfullmäktige, uti en af Öfverståthållare-embetet insänd och förordad skrift, i underdanighet öfverlemnad en af vice Stadsingenjören R. Brodin uppgjord ny planritning till utvidgning af Riddarholmshamnen söder om Kronans ifrågavarande tomter, enligt hvilken planritning, med iakttagande af den inskränkning i utrymmet emot hvad förra förslaget upptog, att hamnplatsen, i stället för att sträcka sig ända till

de å tomten N:o 3 sammanbyggda flyglar, komme att gå i sträckning med södra sidan af de nedanför tomten N:o 4, Gymnasiihuset, befintliga uthusbyggnader, skulle erfordras:

a) för utvidgning af hamnplatsen söder om tomten N:o 3 till en medelbredd, sammanlagd med stadens söder derom belägna strandplats, af 71,5 fot, att från samma tomt afstyckades en jordrymd, å planritningen utmärkt med bokstäfverna a, b, c, d, e, f och a, innehållande i areal 6,423 kvadratfot, och

b) för utvidgning af platsen söder om tomten N:o 2 till en medelbredd, tillsammans med stadens strandplats, af 50 fot, att från sistnämnda tomt afstyckades jordremsan inom bokstäfverna c, f, g, h, k och e, innehållande i areal 1,970 kvadratfot; hvarjemte Stadsfullmäktige hemställt, att, då Stockholms stad, som kostnadsfritt till Staten upplåtit all den staden tillhöriga mark, som för jernvägsanläggningen varit behöflig, destoheldre syntes kunna få påräkna beredvillighet från Statens sida att utan ersättning få till sig upplåten den för ofvanberörda hamnutvidgning erforderliga mark, som behöfvat af denna utvidgning hufvudsakligen uppstått deraf, att annat hamnutrymme i följd af jernvägsanläggningen gått för staden förloradt, Kongl. Maj:t måtte till Riksdagen göra framställning om öfverlåtande till staden för sagda ändamål af ofvan omförmälda andelar af tomterna N:is 2 och 3 på Riddarholmen.

Med anledning häraf, och enär sammanbindningsbanan genom Stockholm antagligen komme att under år 1868 blifva färdig, och det otvifvelaktigt vore af vigt, att ordnandet af det för trafiken välbehöfliga ökade utrymme å Riddarholmen derefter kunde företagas, har Kongl. Maj:t uti ofvanberörda nådiga Proposition (intagen under N:o 10 i 1:sta Samlingen af Bihanget till Riksdagens protokoll) föreslagit Riksdagen, att de delar af Kronans tomter N:is 2 och 3 å Riddarholmen, hvilka å den af vice Stadsingenjören Brodin uppgjorda planritning finnas utmärkta inom bokstäfverna c, d, e, k, g, f, a, b och c och tillsammans innehålla 8,393 kvadratfot, må, derest derå uppförda byggnader kunna undvaras, under de vilkor Riksdagen finner skäligt bestämma, varda öfverlåtna till Stockholms stad för att till hamn- och upplagsplats på föreslaget sätt användas.

Då ifrågavarande fasta egendomar, jemlikt 92 § af det för Riksgälds-kontoret nu gällande reglemente, äro ställda under Fullmäktiges i nämnda Kontor vård och insende, har Utskottet inbemtat Fullmäktiges yttrande, om och under hvilka vilkor den föreslagna upplåtelsen af ifrågavarande tomtdelar ansåges kunna beviljas, hvarjemte Fullmäktige anmodats att i sammanhang dermed föreslå sättet och uppgifva kostnaden för den förändrade anordning af en del byggnader på sagda tomter, som, i händelse upplåtelsen blefve af Riksdagen beviljad, komme att behöfva vidtagas.

Till följd häraf hafva bemälda Fullmäktige uti en till Utskottet den 30 sistlidne Mars ankommen skrifvelse upplyst, att de byggnader, som finnas uppförda på ifrågavarande tomtdelar för närvarande hufvudsakligen begagnas till upplags- och förvaringsrum för den till eldning inom riksdagshuset samt dervarande värmnings- och luftvexlings-apparater erforderliga ved och till uppställande och förvarande af de tryckta riksdagshandlingarne m. m. äfvensom till bostäder för den vid riksdagshuset anställde husdräng och tvänne vaktbetjenter, samt att några andra till begagnande för vedupplaget och det stora förrådet af riksdagshandlingar användbara lokaler icke finnas att tillgå uti de å sagda tomter varande hus. Hvad läget och beskaffenheten af dessa byggnader beträffar, förekomme: att desamma till en del blifvit uppförda på staden tillhörig grund; att alla uthusbyggnaderna vid riksdags-

huset och isynnerhet de som tillhört f. d. Hebbeska fideikommiss-egendomen äro mycket bristfälliga och förfallna; samt att ej mindre den till vedbod begagnade byggnaden, än det magasin, deruti de tryckta riksdagshandlingarne förvaras, icke lemnade tillräckligt utrymme för det numera betydligt ökade årliga vedbehovet och det oafbrutet tillväxande förrådet af riksdagsprotokoller samt dertill hörande handlingar. Enär således dessa byggnader, af hvilka några till en del ligga utom den till riksdagshuset hörande tomt, befinna sig i förfallet skick och äro otillräckliga för de ändamål, hvartill de nu användas, hafva Fullmäktige, oaktadt för samma ändamål erforderliga lokaler måste i stället anskaffas, med afseende å behovet af utsträckning utaf hamnplatsen på Riddarholmen, tillstyrkt, att de för sådant ändamål erforderliga mindre delar utaf de till riksdagshuset hörande tomter må dertill af Riksdagen kostnadsfritt upplåtas. Då likväl en så betydlig del af dessa tomter, som nu till åstadkommande af en utvidgad hamn- och upplagsplats föreslagits, icke syntes för sådant ändamål behöfva upplåtas, och då, genom en så anseelig inskränkning af utrymmet på sagda tomter, som hela den uppgifna arealens afstående åt staden komme att medföra, dessa tomter skulle blifva otillräckliga för de nya byggnader, hvilka efter upplåtelsen måste i de nuvarande husens ställe uppföras, samt gårdsplatserna mellan byggnaderna komme att alltför mycket inskränkas, hafva Fullmäktige låtit på den af Stadsingenjören Brodin uppgjorda planritningen med röd färg utmärka hvad utaf oftanämnda tomtdelar, enligt Fullmäktiges åsigt, icke utan olägenheter kunde från egendomen afskiljas och till hufvudstaden upplåtas; dock skulle, oaktadt den sålunda föreslagna inskränkningen, den nya hamn- och upplagsplatsen ändock komma att erhålla en bredd af 40 å 46 fot, hvilken bredd borde utan svårighet, om sådant blefve nödvändigt, kunna ökas, när kaj nedanför densamma komme att anläggas.

Med afseende å de förändrade anordningar och byggnader, som, i händelse den begärda tomtupplåtelsen bifalles, komma att blifva erforderliga, hafva Fullmäktige låtit upprätta och till Utskottet öfverlemna ritningar och kostnadsförslag *) å de byggnadsarbeten, hvilka i sådant fall behöfva utföras på den nedanför Riksdagens hus belägna del af dertill hörande tomter. Enligt det uppgjorda förslaget skulle de nya byggnaderna komma att, likasom de nuvarande husen, innehålla böningsrum för husdrängen och tvänne vaktbetjenter samt vedbodar för hela riksdagshuset jemte förvaringsrum för de tryckta riksdagshandlingarne och magasin för upphandladt skrif- och tryckpapper m. m.; och har kostnaden för denna nybyggnad, genom hvilken erhöles något större utrymme, än uti de nu befintliga husen, uti det uppgjorda förslaget beräknats komma att uppgå till 70,000 R:dr.

Då vid utstakning på marken af den nya byggnadens plats denna, enligt hvad på grund af ritningen synes antagligt, komme att till någon ringa del ligga på den för närvarande Stockholms stad tillhöriga grund, hafva Fullmäktige hemställt, att vid ifrågavarande upplåtelses medgifvande måtte förklaras, att staden skall åt Staten afstå den sålunda för denna byggnad möjligen erforderliga grund.

I afseende på bestämmandet af den tidpunkt, då ifrågavarande upplåtelse borde ega rum, hafva Fullmäktige föreslagit, att öfverlåtelsen må ske så snart den nya byggnad, som derinvid skall uppföras, blifvit färdig.

Beträffande sättet och ordningen för utförandet af de med den föreslagna nya byggnadens uppförande förenade arbeten, så, när de nuvarande uthusen alle-

*) Dessa ritningar och kostnadsförslag äfvensom den af vice Stadsingenjören Brodin uppgjorda planritning finnas att tillgå i Stats-Utskottets Kansli.

nast till en del kunna undvaras intilldess andra för samma ändamål användbara lägenheter blifva att tillgå i den nya byggnaden, och då följaktligen byggnadsarbetets verkställighet måste lämpas efter behovet att under arbetstiden fortfarande delvis begagna de förra husen och nödvändigheten att derunder icke helt och hållet sakna de ovilkorligen erforderliga förvarings- och upplagsrummen, hafva Fullmäktige föreslagit:

- 1:o att tiden för den nya byggnadens uppförande måtte bestämmas till två år;
- 2:o att arbetet får påbörjas, så snart nuvarande riksdag blifvit avslutad;
- 3:o att den sydöstra eller den afrundade delen af denna byggnad jemte all pålning, som, utan rifning af de gamla husen, kan företagas, skall verkställas under loppet af innevarande år;
- 4:o att det arbete, som måste uppskjutas till slutet af nästa års riksdag, bör genast derefter företagas, så att det före 1869 års utgång hinner fullbordas;

och hafva Fullmäktige slutligen hemställt, huruvida det icke må åt Riksgäldskontorets styrelse öfverlemnas att, med afseende å härvid förekommande omständigheter och förhållanden, afgöra, om byggnadsarbetenas utförande, vare sig i sin helhet eller delvis, må upplåtas på entreprenad eller om de skola under antagen tillsyningsman verkställas af omedelbart aflönade arbetare, hvilket sednare förfaringsätt, dervid arbetenas noggranna och omsorgsfulla utförande kan lättare tillses, företrädesvis synes lämpligt då byggnader skola på konstgjord grund uppföras.

Vid granskning af den ingifna planritningen har Utskottet funnit, att den jordrymd, som inneslutes inom punkterna k, g, x, v, γ, p, k, icke inbegripes i den areal, som Stockholms stad begärt måtte till staden upplåtas; men då förstnämnda jordrymd, efter den byggnadsplan Fullmäktige föreslagit, icke kan för Riksdagens hus begagnas, hvaremot densamma synes vara för hamnplatsens utvidgning behöffig, har Utskottet, lika med Fullmäktige, ansett densamma böra inbegripas i den del af f. d. Hebbeska tomten, som torde böra till staden upplåtas.

Med afseende ej mindre å det obestriddliga behovet att, då sammanbindningsbanan genom Stockholm snart nalkas sin fullbordan, bereda utvidgning af hamnutrymmet å Riddarholmen samt att på ett ändamålsenligt sätt ordna de utanför Riksdagens hus belägna strandplatser än ock å hvad Fullmäktige upplyst i fråga om de byggnader, som för detta ändamåls vinnande måste borttagas, och hvaraf frangår, att dessa byggnader, hvilka finnas i ett förfallet skick och äro otillräckliga för de ändamål, hvartill de begagnas, till en del äro belägna utom den till riksdagshuset hörande tomt, hvadan någon godtgörelse för desammas borttagning icke kan ifrågasättas, anser sig Utskottet oga giltigt skäl tillstyrka, att de delar utaf ifrågavarande tomter, som Fullmäktige i Riksgäldskontoret ansett kunna från tomterna afsöndras, må, under hufvudsakligt iakttagande af de utaf Fullmäktige föreslagna villkor och förbehåll, till Stockholms stad kostnadsfritt upplåtas; och Utskottet hemställer alltså:

- 1:o att Riksdagen måtte besluta, att de delar af tomterna N:is 2 och 3 å Riddarholmen, hvilka äro belägna utanför den linie, som å vice Stadsingenjören Brodins uti Kongl. Maj:ts nådiga Proposition omförmälda planritning är utmärkt med bokstäfverna s, t, u, v, må till Stockholms stad upplåtas för att till hamn- och upplagsplats användas under villkor:

- a) att Stockholms stad skall till Staten afstå den staden tillhöriga obetydliga jordrymd, som, enligt nyssnämnda planritning, är belägen mellan punkterna e och γ;

- b) att öfverlemnandet till Stockholms stad af de tomtdelar, hvilka skola till staden upplätas, icke må ega rum förr än omkring två år härefter, å den tid Fullmäktige i Riksgälds-kontoret ega bestämma;
- c) att den jordrymd, som till staden upplätas, skall af staden användas till hamnplats och på stadens bekostnad beläggas med sten eller annat tjenligt gatuläggningssämne; samt
- d) att platsens framtida reuhållning och belysning skall af staden bekostas;
- 2:o att Fullmäktige i Riksgälds-kontoret må få sig uppdraget att, på Riksgälds-kontorets bekostnad och i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af Fullmäktige aflemnade ritningar, gå i författning om utförandet af de byggnadsarbeten, hvilka i följd af förenämnda tomtdelars öfverlåtande till Stockholms stad, blifva erforderliga; dervid Fullmäktige må ega icke allenast att låta ordna arbetena på det sätt Fullmäktige finna ändamålsenligast samt följaktligen bestämma, om arbetenas utförande, vare sig i sin helhet eller delvis, må upplätas på entreprenad, eller om de skola under antagen tillsyningsman verkställas af omedelbart aflönade arbetare; dock under vilkor, dels att byggnadsarbetena skola vara avslutade så tidigt, att de tomtdelar, som i lista punkten omförmälas, kunna vartiden år 1870 till staden öfverlemnas, dels att kostnaden för de ifrågasvarande byggnadsarbetena, så vidt sig göra låter, icke må öfverstiga det beräknade beloppet Sjuttiotusen Riksdaler.

Stockholm den 6 April 1868.

Arv. Fr:son Posse.

N:o 63.

Ank. till Riksd. Kansli d. 6 April 1868, kl. 5 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition, i fråga om upplåtelse till Stockholms stad af vissa delar utaf Kronans tomter N:is 11 och 12 å Riddarholmen.

(R. A.)

Med afseende å angelägenheten att, så snart Riddarholmens norra strand blifvit till hamnplats ordnad, landväga kommunikation å Riddarholmen till och från denna plats måtte kunna erhållas, gjorde Stockholms Stadsfullmäktige år 1866 un-